

Nr 115.

Av herrar **Roos** och **Bodin**, om anslag till upprensning av kanalerna i Mästermyr.

I södra Gotland mellan Hemse i öster och Sproge socken i väster ligger Gotlands största myr, benämnd Mästermyr. Den var tidigare en typisk gotländsk s. k. agmyr, inneslutande fem träsk (sjöar) och omfattande ungefär 2,700 hektar. Under åren 1902—1910 dikades denna väldiga myr för en kostnad av omkring 700,000 kronor. Som emellertid 100 av de 215 delägarna i myren eller med andra ord nära hälften avsåde sig båtnaden, blev båtnadsjorden mycket stor — den beräknades uppgå till 1,060 hektar — och kostnaderna för de kvarvarande delägarna mycket höga. Båtnadsjorden, som var spridd över hela myren, fördelades på delägarna, vilka därigenom erhöilo betydligt mera jord än de kunde odla, i all synnerhet som deras ekonomi redan genom dikningen blivit försvagad och avståndet från gårdarna ut till myr-lotterna i de flesta fall var synnerligen stort. På grund av dessa omständigheter och frånvaron av vägar över myrytan gick uppodlingen under de första åren mycket sakta. Därvid är även att märka att mot förrättningsmannens förmodan omkring 400 hektar träskbotten befunnos vara sterila och fullkomligt värdelösa.

För ett tiotal år sedan har emellertid på statens bekostnad (såsom nödhjälpsarbete) anlagts vägar över myren för en kostnad av omkring 450,000 kronor. Detta har möjliggjort en livligare odlingsverksamhet, så att för halvtannat år sedan ungefär 1,100 hektar blivit uppodlade. Vid samma tidpunkt torde, med inberäkning av odlingskostnaderna, ungefär 1 $\frac{1}{4}$ miljoner kronor ha nedlagts i Mästermyr.

Det visade sig emellertid ganska snart efter avdikningen, att det var betydligt svårare att betvinga myren än man från början tänkt sig. Det stofffina kalkdammet i de torrlagda träskbottnarna virvlades upp av minsta vindpust och kraftigare vindar rörde upp väldiga moln av kalkdamm, som sedan åter avsatte sig i kanalerna och diken. Än mera bidrogo till deras försumpning vattnets erosion i kanalslänterna samt den för varje år ökade sumpvegetationen i avloppen.

Dessa förhållanden föranledde länsstyrelsen i Gotlands län att i november månad år 1925 göra en hemställan hos statens arbetslöshetskommission om upp-

rensning på statens bekostnad av huvudkanalen och en del sidokanaler i Mästermyr, en upprensning som av ekonomiska skäl markägarna icke mäktade åstadkomma.

Sveriges geologiska undersökning, vars yttrande begärdes av arbetslöshetskommissionen, framhöll att någon överhängande fara ej vore för handen men att upprensningen ej kunde uppskjutas till obestämd framtid utan att man riskerade att vinsten av hittills utförda arbeten helt skulle gå till spillo. Undersökningen tillstyrkte, för den händelse möjlighet gavs och en utredning av arbetskostnaden visade rimligt förhållande mellan denna och den odlade eller odlingsbara myrmarkens värde, att upprensning av de delar av Mästermyrs kanalsystem, som därav vore mest i behov, måtte igångsättas.

Svenska mosskulturföreningens chef studerade under 1926 års höst förhållandena å myren. Han skrev därom i föreningens tidskrift: »Att upprensningen redan nu är av behovet påkallad, därom kan knappast råda mer än en mening. Visserligen kan man ännu icke säga, att de odlade delarna lida av försumpning, men då en del av sidokanalerna äro fullständigt utplånade, är det på hög tid, att åtgärder vidtagas. Och att även huvudkanalen är i starkt behov av upprensning, därom bär den här meddelade bilden syn för sägen. Igenväxningen med vass och säv förefaller nästan lika farlig som blekedriften, och den blir värre och värre för varje år som går, medan däremot blekedriften enligt en del uppgifter och iakttagelser förefaller att vara stadd i avtagande.»

Huvudkanalen genom Mästermyr, igenvuxen med täta sävbestånd. 4. 11. 1926.

Foto H. OSVALD.

Lantbruksstyrelsen har låtit upprätta förslag till arbetets utförande, uppdragande två alternativ, det billigaste, av styrelsen förordade, slutande på en kostnad av 58,200 kronor; och har styrelsen anfört, att omedelbart vidtagande av åtgärder för kanalernas upprensning vore i högsta grad av behovet påkallat, då eljest ansenliga jordbruksvärden — i jämförelse varmed kostnaderna för arbetena vore obetydliga — sattes på spel, varförutom statens utsikt att återfå

utestående del av odlingslånen (utgörande den 30 juni 1926 kr. 532,505:04) minskades i händelse av avdikningsföretagets tillintetgörande.

Arbetslöshetskommissionen anmälde den 31 maj 1927 hos Kungl. Maj:t, att kommissionen visserligen funnit sig förhindrad bifalla länsstyrelsens framställning, men att med hänsyn bland annat till betydelsen för delägarna av avdikningens upprätthållande, dessas bristande ekonomiska bärkraft och statens intresse att bibehållas vid säkerhet för betalningen av lämnade odlingslån, det syntes kommissionen kunna sättas i fråga, huruvida ej i annan ordning åtgärder borde av staten vidtagas för säkerställande av markförvärven.

Riksdagens revisorer ha även upptagit denna fråga (sid. 193 o. följ.). »I detta sammanhang bör», säga revisorerna, »jämväl beaktas, att intressenter, som genom bristfällig utredning lockats in på ett företag, vilket sedan visat sig omöjligt för dem att gå i land med, kunna, på sätt även skett, komma ått mot staten rikta svåravvisbara krav på att staten, såsom i viss mån moraliskt ansvarig för deras olycka, måtte träda emellan med hjälp utöver den normala.»

Oss synas de skäl, vilka sålunda anförts för förslaget om statens ingripande för att rädda odlingen på Mästermyr, vara synnerligen starka. Tilläggas kan, att ett stort antal allmänna företag av ifrågavarande beskaffenhet erhållit direkt statsunderstöd; så har icke varit förhållandet med Mästermyrs utdikande, där företagets hela börda lagts på delägarna. Skulle statsbidrag kommit företaget till del, skulle det sannolikt icke hava understigit vad som nu krävs för kanalernas upprensning. Skulle efter en period av exempelvis 15 år förnyad upprensning bliva erforderlig, torde genom statslånets amortering och avkastningen av de uppodlade myrområdena intressenterna icke sakna förmåga härtill.

Vi tillåta oss föreslå,

att riksdagen ville till upprensning av kanalerna i Mästermyr enligt lantbruksstyrelsens alternativ II anslå ett belopp av 58,200 kronor.

Stockholm den 21 januari 1928.

Gunnar W. Roos.

Gunnar Bodin.